

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА микро, малих и средњих предузећа и предузетништва у Општини Гаџин Хан за период 2020 – 2025. године

Израду Стратегије развоја МСПП 2020-2025
Општина Гаџин Хан реализује у сарадњи са Регионалном развојном агенцијом ЈУГ,
у оквиру Сета услуга РРА Југ за ЈЛС за 2019. годину

Гаџин Хан, децембар 2019.

САДРЖАЈ

УВОДНА РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНЕ.....	4
1. УВОД.....	5
1.1. Правни основ који прописује надлежност за доношење	5
1.2. Разлози за доношење Стратегије развоја МСПП	5
1.3. Начин иницирања Стратегије развоја МСПП.....	6
1.4. Институције укључене у израду и поступак утврђивања Стратегије развоја МСПП	6
2. ВИЗИЈА	8
2.1. Дефинисање визије	8
2.2. Кључни принципи	8
2.3. Анализа заинтересованих страна	8
3. ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА.....	9
3.1. Систематско прикупљање и анализа квантитативних и квалитативних података о стању и перспективи у области.....	9
3.1.1. Географски подаци	9
3.1.2. Демографски подаци.....	12
3.1.3. Пољопривреда	14
3.1.4. Привреда	15
3.1.5. Туризам.....	16
3.2. Преглед основних показатеља који се прате у области.....	17
3.2.1. Локална самоуправа	17
3.2.2. Образовање	18
3.2.3. Запошљавање	19
3.2.4. Инфраструктура.....	23
3.2.5. Заштита животне средине	24
3.2.6. Економски развој	26
3.2.7. Социјална заштита.....	26
3.2.8. Здравствена заштита	27
3.2.9. Цивилни (НВО) сектор.....	27

3.2.10.	Култура	28
3.3.	SWOT анализа.....	29
3.4.	Представљање остварених резултата спровођења ДЈП који су били на снази	30
3.5.	Приказ важећих ДЈП и прописа од значаја за област, са образложењем њиховог значаја за Стратегију развоја МСПП.....	31
3.6.	Представљање уочених проблема по приоритетним областима	32
3.6.1.	ОБЛАСТ 1: Пословно окружење за развој привреде и МСПП сектора	32
3.6.2.	ОБЛАСТ 2: Пољопривреда	33
3.6.3.	ОБЛАСТ 3: Туризам	33
4.	ОПШТИ, СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ И МЕРЕ ЗА ПОСТИЗАЊЕ ЦИЉЕВА	34
4.1.	СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 1: СТВАРАЊЕ ПОВОЉНОГ ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА ЗА РАЗВОЈ ПРИВРЕДЕ И МСПП СЕКТОРА У ОПШТИНИ ГАЏИН ХАН	34
4.2.	СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 2: РАЗВОЈ ТУРИЗМА	36
4.3.	СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 3: РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ	37
5.	ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ПЛАН ЗА ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА МСПП	38

УВОДНА РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНЕ

Савремени услови пословања и развоја захтевају велику флексибилност и брзо прилагођавање динамичним условима тржишне економије.

Имати јасну Стратегију развоја један је од главних предуслова како би се упослили постојећи и развили нови привредни капацитети, створили услови за нове инвестиције, побољшала продуктивност и конкурентност локалних привредних субјеката, смањила незапосленост и повећао животни стандард грађана.

Економске прилике у општини, након процеса реконструкције и приватизације, нису на нивоу са којим би били задовољни грађани, пословни сектор и локална заједница. Због тога су направљени први кораци ка стварању ефикасног пословног амбијента и предузета је иницијатива за израду Стратегије развоја малих и средњих предузећа и предузетништва у Општини Гаџин Хан за период 2020-2025. године (у даљем тексту: Стратегије развоја МСПП).

Општина Гаџин Хан поседује велике природне потенцијале који нису у довољној мери искоришћени, док Стратегија развоја МСПП има за циљ да анализира постојеће развојне могућности, изврши њихову валоризацију и утврди смернице за њихово што квалитетније коришћење. Ради што боље реализације овог циља неопходна је сарадња јавног, приватног и невладиног сектора.

Стратегија развоја МСПП Општине Гаџин Хан израђена је за период од пет година. Овим документом јавне политике обухваћена је анализа профила заједнице и стратешки део који обухвата кључне области развоја, циљеве и предложене мере за реализацију циљева.

Акценат је на јачању институција које би пружиле подршку пословном сектору и самим тим, допринеле побољшању пословне климе у Општини Гаџин Хан.

Председник општине

Милисав Филиповић

1. УВОД

1.1. Правни основ који прописује надлежност за доношење

Суштина израде Стратегије развоја малих и средњих предузећа и предузетништва у Општини Гаџин Хан за период 2020-2025. године јесте дефинисање привредног идентитета општине, који ће касније омогућити и развој осталих сегмената друштва, те створити одређен ниво благостања свим привредницима и становништву на територији општине.

Стратегија развоја МСПП је израђена у складу са новим **Законом о планском систему РС („Службени гласник РС”, бр. 30/18)**, који има за циљ управљање системом јавних политика, као и на основу **Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика**. Усваја се за период од пет година, а остваривање њених циљева планира се и прати подсредством Акционог плана за спровођење Стратегије развоја МСПП.

Општина Гаџин Хан кроз процес израде и спровођења Стратегије развоја МСПП обезбеђује:

- јачање институција које би пружиле потпору и олакшале рад привредним субјектима;
- пружање подршке развоју малих и средњих предузећа и предузетништва;
- развој општинских капацитета за анализирање и праћење развоја МСПП сектора;
- развој механизма за комуникацију између општине и локалних МСПП;
- бољи приступ изворима финансирања током целог животног циклуса предузећа;
- континуирано побољшање ефикасности тиме што ће општина понудити најбоље пословно окружење за мала предузећа у окружењу.

Сам документ јавне политике не може одговорити на све изазове са којима се МСПП сектор сусреће у Гаџином Хану. Стратегија развоја МСПП може поставити кључне приоритете, циљеве и мере, такође, предложити механизме сарадње и институционалне системе подршке овом сектору у Гаџином Хану.

Тек заједничким деловањем елемената и субјеката социјалне политике, улагањем ресурса у ефективно спровођење циљева и мера, међусекторском сарадњом и мерењем ефеката може се очекивати побољшање привредног амбијента у Гаџином Хану.

1.2. Разлози за доношење Стратегије развоја МСПП

Предуслов за остваривање одрживог друштвено-економског развоја је развој привреде, која своју дугорочну конкурентност гради на приватној предузетничкој иницијативи, знању, примени нових технологија и иновативности.

Стратегија развоја МСПП утврђује оквир, циљеве, приоритете и мере за унапређење развоја микро, малих и средњих предузећа и предузетништва у наредном периоду.

Наслањајући се на резултате претходног стратешког документа, Стратегија развоја МСПП се доноси у намери локалне самоуправе да реши остале идентификоване проблеме, али и да понуди конкретан инструмент који предвиђа решења.

1.3. Начин иницирања Стратегије развоја МСПП

ИНИЦИЈАТИВУ за израду Стратегије развоја МСПП у Општини Гаџин Хан за период 2020-2025. године као документа јавне политике, поднела је Регионална развојна агенција ЈУГ 23.09.2019. године надлежном предлагачу Општине Гаџин Хан, а у складу са Законом о планском систему Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 30/2018).

Значај израде и спровођења Стратегије развоја МСПП развоја малих и средњих предузећа и предузетништва у Општини Гаџин Хан за период 2020-2025. године се огледа кроз:

- истицање значаја малих предузећа у подстицању социјалног и регионалног развоја;
- препознавање капацитета малих предузећа у праћењу нових тржишних потреба и обезбеђивању радних места;
- препознавање предузетништва као важне и продуктивне способности, на свим нивоима одговорности;
- јачање иновативног и предузетничког духа који омогућава предузећима да се суоче са новим изазовима.

1.4. Институције укључене у израду и поступак утврђивања Стратегије развоја МСПП

Стратегија развоја МСПП у Општини Гаџин Хан за период 2020-2025. године обухвата носиоце, активности и рокове за реализацију у свим областима значајним за развој МСПП сектора у Општини Гаџин Хан, као што су:

- Образовање и информисање
- Култура
- Екологија
- Здравство и социјална заштита
- Безбедност
- Запошљавање
- Туризам
- МСПП сектор

Поступак утврђивања, односно израде Стратегије развоја МСПП обухватио је све кораке у складу са Законом о планском систему РС („Службени гласник РС”, бр.30/18):

- Иницијатива за утврђивање јавних политика
- Надлежност за израду ДЈП
- Спровођење ех-анте анализе ефеката
- Објава отпочињања рада на ДЈП
- Спровођење консултација у свим фазама израде ДЈП
- Спровођење јавне расправе
- Усвајање документа јавне политике

Иницијатива је прихваћена и објављена на званичној страници Општине Гаџин Хан у законском року. У циљу израде Стратегије развоја МСПП, Решењем општинског већа Општине Гаџин Хан формирана је Радна група за израду Стратегије развоја МСПП коју чине представници локалне самоуправе као носиоца процеса и формалног доносиоца овог документа и институција које се на локалном нивоу баве питањима везаним за МСПП сектор.

Задатак Радне групе јесте да дефинише привредни идентитет општине који ће касније омогућити и развој осталих сегмената друштва, изради Нацрт стратегије развоја МСПП у Општини Гаџин Хан за

период 2020-2025. године, спроведе Јавну расправу и исти достави надлежном органу Општине Гаџин Хан на усвајање.

Радну групу чине:

1. Наташа Андрејевић (РРА ЈУГ, Сектор за развој локалних самоуправа)
2. Милисав филиповић (члан општинског већа Општине Гаџин Хан)
3. Кристина Ђорђевић (Дом здравља, Гаџин Хан)
4. Снежана Радоњић (Основна школа „Витко и Света“ Гаџин Хан)
5. Миле Стаменковић (Народна библиотека „Бранко Миљковић“ Гаџин Хан, ВД директор)
6. Милан Денић (Кабинет председника општине, Послови протокола)

На нивоу општине постоји и скупштинско тело - Одбор за друштвено-економски развој, привреду, финансије, друштвене делатности, урбанизам, грађевинарство и стамбено-комуналне делатности чији је задатак решавање питања од значаја за МСПП у Општини Гаџин Хан.

Рад на изради Стратегије је започет октобра 2019. године.

Методологија израде Стратегије развоја МСПП подразумевала је комбинацију партиципативног приступа са учешћем јавног и приватног сектора и експертске анализе расположивих квалитативних и квантитативних података.

Партиципативни приступ је укључивао учешће представника општине, представнике удружења предузетника и удружења привредника, индивидуалне представнике предузетника и предузећа као и представнике невладиног сектора.

Ове радне групе су одржане током октобра, новембра и децембра, а за потребе процеса, прикупљање и анализу основних података о предузећима у општини коришћени су следећи извори:

- Републички завод за статистичку Републике Србије;
- Агенција за привредне регистре;
- Релевантна министарства Владе Републике Србије;
- Стратегија развоја МСПП одрживог развоја Општине Гаџин Хан.

Примарни подаци за анализу економског развоја у Општини Гаџин Хан прикупљени су кроз индивидуалне и колективне интервјуе са предузетницима, предузећима и кључним актерима из општине, осталих јавних институција и невладиних организација.

Резултати истраживања су додатно верификовани у разговору са председником општине, службеницима Одељења за привреду, урбанизам, комунално - стамбене и инспекцијске послове и Одељења за буџет, финансије и пореску администрацију.

Стратешки оквир, визија, стратешки приоритети и циљеви су одређени на основу SWOT анализе која је рађена у оквиру заједничке вежбе.

Сprovedена је ex-ante анализа ефеката, процес консултација, као и Јавна расправа, након чега је документ упућен на усвајање надлежном органу Општине Гаџин Хан.

У оквиру **EX-ANTE** АНАЛИЗЕ ЕФЕКТАТА приликом израде Стратегије развоја МСПП у Општини Гаџин Хан 2020-2024, извршене су следеће анализе:

1. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И ИДЕНТИФИКОВАЊЕ ПРОМЕНЕ КОЈА ТРЕБА ДА СЕ ПОСТИГНЕ СПРОВОЂЕЊЕМ МЕРА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ
2. ИДЕНТИФИКОВАЊЕ ЦИЉНИХ ГРУПА И ДРУГИХ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА
3. ИДЕНТИФИКОВАЊЕ ВАЖЕЋИХ ДОКУМЕНАТА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ КОЈИ ИМАЈУ ДИРЕКТАН УТИЦАЈ НА СТАЊЕ У ОВОЈ ОБЛАСТИ
4. УТВРЂИВАЊЕ ОПШТИХ И ПОСЕБНИХ ЦИЉЕВА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ
5. ИДЕНТИФИКОВАЊЕ МЕРА ЗА ПОСТИЗАЊЕ ЦИЉЕВА

6. АНАЛИЗА ЕФЕКТА МЕРА ЗА ПОСТИЗАЊЕ ЦИЉЕВА
7. АНАЛИЗА РЕСУРСА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА МСПП

2. ВИЗИЈА

2.1. Дефинисање визије

Општина Гаџин Хан представља општину са повољним пословним окружењем, која до 2025. године има стабилне услове за развој МСПП сектора и привлачење нових инвестиција, успостављен систем подршке руралном развоју и туризму, што ће допринети свеукупном повећању квалитета живота становништва.

Општина је перспективна средина за живот која се препознаје по туризму, пољопривреди и преради пољопривредних производа, стимулативном пословном окружењу и одговорности општинских органа према захтевима привреде, домаћих и страних инвеститора.

2.2. Кључни принципи

У циљу успешног испуњења Стратегије развоја МСПП у складу са примерима добре праксе земаља Европске уније, потребно је усвојити следеће кључне принципе:

- јавно-приватни дијалог, и
- једнакост и транспарентност и ефикасност локалне самоуправе у раду на пословима економског развоја.

2.3. Анализа заинтересованих страна

Анализом заинтересованих страна идентификоване су кључне заинтересоване стране за развој МСПП сектора у Општини Гаџин Хан које су диференциране на крајње кориснике (МСПП сектор) и кључне partnere локалној самоуправи у развијању и примени мера и програма.

Институционална подршка сектору МСПП стално се унапређује, уз јачање капацитета институција на националном нивоу и мреже акредитованих регионалних развојних агенција на регионалном нивоу. Најважнија институција која се бави спровођењем политике развоја МСПП кроз директну подршку предузећима је Министарство привреде и Развојна агенција Србије (РАС) са мрежом акредитованих регионалних развојних агенција (АРРА).

Поред директне подршке, ове институције пружају подршку локалним самоуправама у области стварања услова за развој МСПП сектора.

Подршку финансирању МСПП сектора пружају Фонд за развој и Агенција за осигурање и финансирање извоза Републике Србије. Министарство просвете, науке и технолошког развоја и Фонд за иновациону делатност, у области подршке иновативним предузећима и Национална служба за запошљавање у области подршке за samozapoшљавање и ново запошљавање.

Министарство пољопривреде, водопривреде и заштите животне средине је незаобилазно поменути као једног од кључних партнера.

Значајну подршку и све већу активност у унапређењу сектора МСПП традиционално пружа Привредна комора Србије.

3. ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

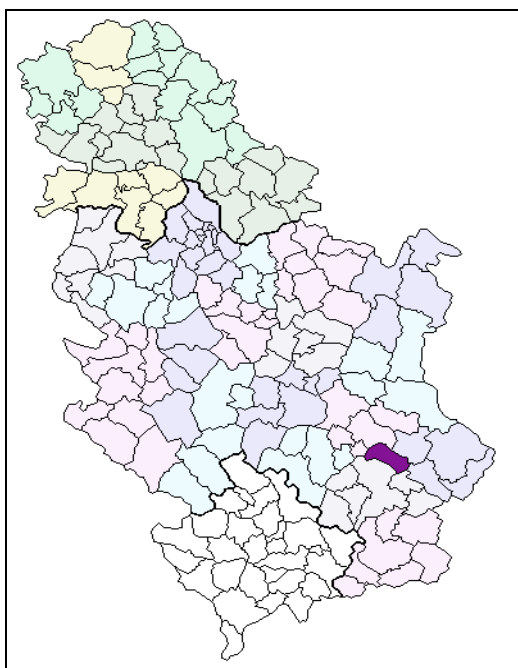
3.1. Систематско прикупљање и анализа квантитативних и квалитативних података о стању и перспективи у области

3.1.1. Географски подаци

Општина Гаџин Хан се налази у југоисточној Србији и територијално припада Нишавском округу. Област Гаџин Хан се највећим делом поклапа са подручјем општине Гаџин Хан, а смештена је између Суве планине, Бабичке Горе и Селичевце. Простире се на површини од 325 километара², од чега пољопривредно земљиште заузима 18.373 ха, а шуме су на 10.610 ха.

Граничи се са општинама: Власотинце, Бабушницом, Дољевцем, Белом Паланком, Лесковцем и градом Нишом. Поред централног истоименог насеља, општину чини још 33 насељена места, а према подацима пописа из 2011. године, на њеној територији живи 8.357 становника, највише српске националности - 95%.

СРБИЈА

НИШАВСКИ ОКРУГ

Гаџин Хан се, још од римског доба налазио на путном правцу, те је кроз читаву историју развијана трговина овог краја, првенствено пољопривредним производима и рукотворинама.

Територија општине је ограничена реком Јужном Моравом и трима планинама, па тако ово подручје има низине на само 200 м надморске висине, док се поједини терени налазе и на 1.810 м надморске висине. Општина својом територијом излази на аутопут Ниш-Скопље, односно, Коридор 10.

У нижој зони клима је умерено континентална, док карактеристике субпланинске и планинске добија на Сувој планини и Бабичкој гори. Климатске карактеристике Запања погодују развоју виноградарске производње, јагодичастог воћа и производње коштуничавог воћа. Лета су сува и

топла а зиме хладне и снежне, то погодује ратарским и другим културама. Гаџин Хан је по могућностима које пружа погодан и за развој сточарства.

Будућност Заплања види се у производњи здраве хране и све значајније производње лековитог биља.

На подручју општине верификоване су значајне резерве минералних сировина различитог степена истражености. Најзначајније су: руда калцит, на локалитету Ћелије са високим степеном чистоће (99,7%) и белине (98%) са утврђеним резервама од 1.600.000 тона, односно за 36 година експлоатације, и руда бетонит на локалитетима Личје и Равна Дубрава, са утврђеним резервама за 30 година експлоатације. Шумско богатство је релативно велико, 11691 хектара (33,4% територије), преовладавају цер и буква. Индивидуални сектор располаже са 60% шума, а посечена дрвна маса годишње износи 1.700 м³.

Општина Гаџин Хан обухвата 34 насељена места, која су представљена у следећој табели.

Табела 1. Насељена места Општине Гаџин Хан

Насељено место	Укупан број становника	Лица у иностранству	Укупан број домаћинства
1. Велики Вртоп	218	-	109
2. Велики Крчимир	333	3	179
3. Виландрица	148	3	59
4. Гарџе	39	-	24
5. Гаџин Хан	1209	23	468
6. Горње Влаче	95	-	59
7. Горње Драговље	327	3	167
8. Горњи Барбеш	408	-	190
9. Горњи Душник	165	4	83
10. Гркиња	649	6	263
11. Доње Драговље	391	-	163
12. Доњи Барбеш	169	-	93
13. Доњи Душник	517	15	185
14. Дуга Пољана	25	-	18

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА МСПП ГАЏИН ХАН 2020-2025

15. Дукат	197	-	76
16. Јагличје	56	-	37
17. Калетинац	60	-	33
18. Копривница	59	-	32
19. Краставче	98	3	56
20. Личје	269	-	146
21. Мали Вртоп	122	-	61
22. Мали Крчимир	195	-	75
23. Марина Кутина	300	3	133
24. Миљковац	35	-	17
25. Ново Село	25	-	16
26. Овсињинац	148	-	73
27. Равна Дубрава	294	3	142
28. Семче	226	3	103
29. Сопотница	179	-	78
30. Тасковићи	297	4	134
31. Топоница	874	5	256
32. Ћелије	44	-	25
33. Чагровац,	129	-	70
34. Шебет	57	-	27
Општина Гаџин Хан	8357	78	3642

Извор: Попис становништва 2011. године

3.1.2. Демографски подаци

Гаџин Хан је једна од једанаест општина нишавског округа и простире се на површини од 325 km². Подручје општине има 34 насеља, у којима према подацима пописа становништва из 2011. године живи 8.357 становника. Према незваничним подацима Републичког секретеријата за јавне политике за 2018. годину, примећује се пад броја становника на територији Општине Гаџин Хан у односу на попис из 2011. Године и износи 6.879 становника.

Табела 2: Основни подаци о становништву*

Назив индикатора	Вредност индикатора 2018
Укупан број становника	6879
Број становника, мушко	3586
Број становника, женско	3293
Број домаћинстава	3650
Лица у иностранству	70
Просечна старост становништва	53,29

*Извор: Аналитички сервис РСЈП, 2018. година

На основу анализе кретања укупног броја становника, Општине Гаџин Хан је до 1981. године бележила константан пораст броја становника, док је у периоду од 1981. до 2011. године евидентна обрнута тенденција, односно долази до смањивања укупног броја становништва. Приметна су миграторна кретања становништва из села у град, а нарочито је изражено смањивање укупног броја становника у мањим насељима. У структури насеља само Гаџин Хан има преко 1000 становника, док 11 насеља има чак мање од 100 становника.

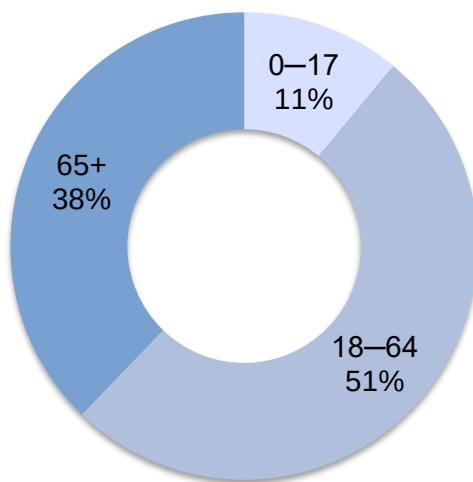
Општину Гаџин Хан карактеришу неповољна демографска кретања, односно стање дубоке демографске старости.

Табела 3. Становништво према старосним групама и полу, 2016-2017.године

Старост, пол	2016		2017	
	Ж	М	Ж	М
Деца старости до 6 година (предшколски узраст)	113	137	119	139
Деца старости 7-14 година (узраст основне школе)	186	195	167	186
Број младих (15-29 година)	411	456	394	447
Радни контингент становништва (15-64 година)	1715	2206	1659	2146
Укупан број становника	3540	3777	3409	3689

Извор: Витална статистика, РЗС, 2016-2017.година

Становништво према старосним групама, 2017. година

Извор: Витална статистика, РЗС, 2017.година

Општина Гаџин Хан убраја се у „старе“ општине с обзиром да велики проценат становника - 38 % припада старосним групама од 65 година и више. Природног прираштаја нема, на 1000 становника

износи – 18,7 %. На смањење броја становништва утицали су фактори незапослености, беле куге и миграција.

3.1.3. Пољопривреда

Општина Гаџин Хан спада у ред неразвијених општина, али је добри климатски услови, низак ниво загађености, разноликост земљишта и близина града Ниша чине погодном за развој пољопривреде.

Општина, према попису пољопривреде из 2012. године, има 2.508 регистрованих газдинстава са просечно 2,11 ха пољопривредног земљишта по газдинству.

У Општини Гаџин Хан, према званичним подацима из пописа пољопривреде који је Републички завод за статистику спровео 2012. године, 2.491 газдинство користи пољопривредно земљиште. Пољопривредом се у општини бави 5.412 становника.

У највећем броју домаћинства имају оранице и баште, односно најчешће гаје кукуруз - 1.960 газдинстава, а затим кромпир – 1.703 газдинства. Према броју следе пољопривредна домаћинства која производе пшеницу - 1.699, црни лук – 1.021 и паприку - 1.017 домаћинстава.

Највећи број газдинстава су породична (99,88%), а само мали број су правна лица.

Укупно 209 газдинстава узгаја мешовите усеве - главне ратарске усеве, њих 273 комбиновано се бави ратарством, свињама и живином, док је највише оних који се баве различитим комбинацијама усева и стоке (678).

Пољопривредно земљиште простире се на 18.373 хектара, што чини 56,5 % укупне територије. Према квалитету земљишта и климатских услова, ово подручје је угодно за гајење кукуруза, коштуничавог воћа и јагодичастог воћа (малина, јагода, купина). Ратарска производња се одвија у долиним и нижим брдским подручјима, а пшеница и кукуруз преовлађују у структури сетве. Под кукурузом је 987 ха, под пшеницом 938 ха, док су знатно мање површине под индустријским и лековитим биљкама, које последњих година добијају на значају.

На 53% пољопривредног земљишта простиру се оранице и баште, пашњаци на 27,2%, ливаде 10%, воћњаци 7,2%, а виногради 2,6%. Под воћњацима се налази 536 ха, а од воћарских култура гаје се шљиве (309 ха), јабуке (45 ха) и вишње (83 ха). У повртарству су, у брдско-планинском подручју, заступљени лук, купус и лиснато поврће, док се у пластеницима гаје парадајз, паприка и краставац.

84 % укупног пољопривредног земљишта налази се у индивидуалном сектору.

С обзиром на то да се 37,2 % укупног пољопривредног земљишта налази под ливадама и пашњацима, општина располаже и повољним условима за развој сточарства, гаје се овце, говеда, козе, свиње, живина и коњи, а мешовита производња преовладава у већини домаћинстава. У брдско-планинском подручју, заступљено је стајско и пашњачко држање, док је у равничарским селима држање најчешће стајско. Свиње се гаје, углавном за потребе домаћинстава и има 3.510 грла. На територији општине има 2.398 грла оваца, а од раса доминирају мелези праменке, односно сврљишка и оплемењена пиротска. Домаће шарено говече у типу сименталца преовладава у расном саставу говеда, којих има 1.293 грла, док су у козарству заступљене расе алпина, балканска коза и мелези. У општини има 1.621 грла коза и 41.055 грла живине.

Табела 4: Број грла

Стока, грла	
Говеда	1293
Свиње	3510
Овце	2398
Живина	41053
Укупно	48254

Извор: попис пољопривреде 2012. године

3.1.4. Привреда

Економски развој Општине Гацин Хан првенствено је базиран на развоју МСП и предузетништва у области пољопривреде, туризма и прерађивачке делатности.

„Електроиндустрија ЕЛИД“ - фабрика каблова и „РЕСОП“ - фабрика комуналне опреме су предузећа која чине окосницу привреде Општине и у њима је запослено око 100 радника. У укупном развоју општине значајно место имају мала и средња предузећа и предузетници, која бележе пораст из године у годину, просечан пораст је пет до осам нових предузећа сваке године.

Структура сектора приватних предузетника показује да се они претежно баве услужним делатностима и да имају велику флексибилност ка тржишним променама.

Табела 5. Активна привредна друштва*

АКТИВНА ПРИВРЕДНА ДРУШТВА И ПРЕДУЗЕТНИЦИ	
	2018
Број привредних друштава	87
Број предузетника	344
Број привредних друштава на 1000 становника	13
Број предузетника на 1000 становника	50

Број запослених код привредних друштава	720
Број запослених код предузетника	129
Укупни пословни приходи привредних друштава	4821010
Укупни пословни приходи предузетника	564964
Укупан број извозника	24
Укупан извоз	194695
Укупан број увозника	26
Укупан увоз	266497

**Аналитички сервис РСЈП, 2018. година*

Према подацима Аналитичког сервиса РСЈП за 2018. годину, на подручју Општине Гаџин Хан регистровано је 87 приватних предузећа и 344 радње.

У последњих пет до шест година, када су се у Србији отворили озбиљнији инвестициони процеси на пољу пољопривреде и туризма, на територији Општине Гаџин Хан се није појавио ни један субјект с претензијама ширења и развоја значајније пољопривредне, туристичке или хотелске структуре у општини. Интерес постоји само на пољу некретнина, с обзиром на то да су земљишта и некретнине још увек јефтине. Нема значајнијих МСПП, како у пољопривреди тако и у туризму, који би могли покренути развој овог подручја.

У циљу привлачења нових инвестиција, које би поспешиле развој привреде, општинско веће Општине Гаџин Хан на 16. (шеснаестој) седници одржаној дана 12.08.2019. године донело је одлуку о прибављању непокретности земљишта у корист јавне својине, путем непосредне погодбе ради реализације индустријске зоне – радне зоне „Север“ Гаџин Хан, радне зоне „Југ“ Гаџин Хан и радне зоне „Топоница“ Топоница. У току 2019. године је вршен откуп земљишта за индустријску зону. Намењено је 5.000.000,00 динара за откуп земљишта. До 2021. године се планира и инфраструктурно уређење радне зоне „Север“ Гаџин Хан.

3.1.5. Туризам

Промоцију туристичких потенцијала Општине Гаџин Хан, израду Програма развоја туризма ове општине, као и организацију спортских и културних манифестација обавља Туристичка организација Општине Гаџин Хан која је основана 2008. године.

У Општини Гаџин Хан главни видови туризма у развоју су: здравствени, рекреативни, ловни, културно манифестациони, излетнички, омладински, дечији, спортски и сеоски туризам.

Туристичка понуда Општине Гаџин Хан обухвата Специјални резерват природе Сува планина, извориште "Врело" у насељу Горњи Душник и планински гробен Трема, старе воденице у Горњем Душнику, многобројне цркве и манастире на Сувој планини, од којих је најстарија црква Светог Вазнесења у Великом Крчмиру, старе ханове у селу Личје и још много тога.

Сваке године, последње недеље фебруара, организује се манифестација "Зимски успон на Трем", у оквиру које стотине планинара прелази преко 20 км, како би се попело на највиши врх Суве планине, Трем.

Бројни су археолошки локалитети у Општини Гаџин Хан. Најстарији археолошки налази у Запању указују на постојање насеобина у периоду праисторије. У околини манастира Свети Никола у селу Миљковац пронађена је праисторијска бронзана секира, која се данас чува у Народном музеју у Београду. У селу Доњи Душник пронађене су две бронзане дршке украшене људским фигурама, које потичу из 2. или 3. века.

Остаци римске тврђаве се налазе изнад села Ћелије, за коју се претпоставља да је била повезана подземним тунелима све до села Миљковац. Остаци римских грађевина се могу пронаћи и на Бабичкој гори и Селичевици. Село Краставче се некада звало Железник, по чему се претпоставља да се овде налазила римска топионица гвожђа; данашњи назив село је добило у време Турака по огромном краставцу, који је био тежак 12 ока (око 15 кг).

Сеоски туризам у Општини Гаџин Хан је неразвијен, а смештај се може пронаћи у сеоским домаћинствима, где туристе очекују гостопримљиви домаћини, посвећени сваком госту.

Из приказаног туристичког промета може се закључити да је низак број евидентираних туристичких долазака и ноћења повезан са неразвијеним и недовољним бројем смештајних капацитета, као и ниским коришћењем капацитета, али и неадекватном обрадом тржишта.

Стога је у Општини Гаџин Хан нужно драматично побољшање конкурентности туристичке понуде, а у складу са жељеним позиционирањем на туристичком тржишту. Унапређење конкурентности понуде може се брже остварити на подручјима Запања где постоје базични производи и где је могуће постићи сагласност јавног и приватног сектора о моделима развоја.

3.2. Преглед основних показатеља који се прате у области

3.2.1. Локална самоуправа

Општина Гаџин Хан, преко својих органа, у складу са Уставом и законом: доноси програме развоја, доноси урбанистичке планове, буџет и завршни рачун, уређује и обезбеђује обављање и развој комуналних делатности, као и организационе, материјалне и друге услове за њихово обављање.

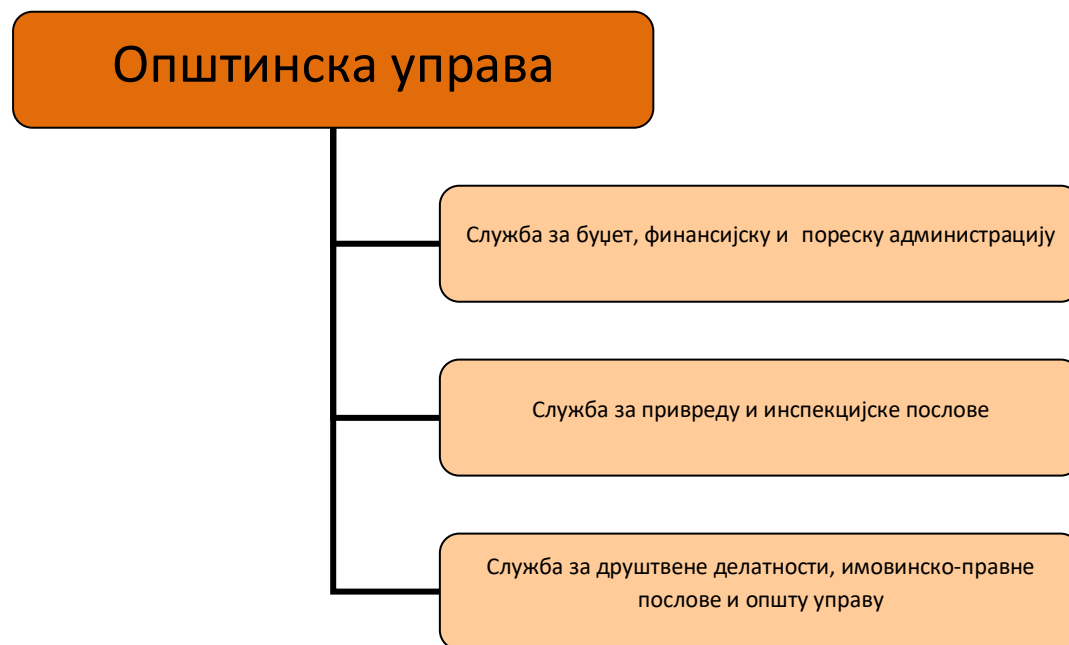
Скупштину општине Гаџин Хан чини 33 одборника. Општинско веће има 9 чланова и чине га: председник општине, заменик председника општине, као и 7 чланова општинског већа.

Радна тела Скупштине Општине Гаџин Хан су:

- Одбор за административно-мандатна питања, избор и именовања;
- Одбор за прописе, управу, представке и притужбе;
- Одбор за друштвено-економски развој, привреду, финансије, дрштвене делатности, урбанизам, грађевинарство и стамбено-комуналне делатности;
- Одбор за заштиту животне средине, рад и развој месних заједница, пољопривреду и развој села;
- Одбор за младе, односе са верским заједницама, борбу против корупције и социјална питања;
- Одбор за награде и признања, утврђивање предлога назива улица, тргова, засеoka и делова насељених места;
- Савет за здравље;
- Комисија за планове Општине Гаџин Хан;
- Савет за праћење примене Етичког кодекса;

- Савет за младе;
- Кориснички савет јавних служби;
- Комисија за родну равноправност;
- Изборна комисија за спровођење избора за чланове савета месних заједница;
- Другостепена изборна комисија
- Одбор за сарадњу са општинама и градовима у земљи и ЈЛС других држава

Општинска управа је организована на следећи начин:

3.2.2. Образовање

Предшколско васпитање и образовање у Општини Гаџин Хан се одвија у предшколској установи „Прва радост“, која је основана 25 децембра 1981. године. У свом саставу има једну матичну установу са седиштем у Гаџином Хану, и четири истурена одељења са седиштем у Запањској Топоници, Доњем Драговљу, Доњем Душнику и Семчу. У самом седишту установе рад је организован у три васпитне групе - једна мешовита група целодневног боравка и две васпитне групе припремног предшколског програма. У истуреним одељењима, која се налазе у просторијама школске установе ради по једна група припремног предшколског програма. Припремним предшколским програмом обухват деце са територије општине је стопостотни, али не постоји обухват за децу млађу од 3 године.

Основна школа „Витко и Света“ настала је 1984. године интеграцијом Школа „Витко Раденковић“ у Гаџином Хану и „Света Шарковић“ у Личју, као резултат смањења броја ученика. Данас, школа у свом саставу има једну матичну установу у Гаџином Хану, 4 осморазредних и 10 четвороразредних школских јединица у истуреним одељењима (Горњи Гарбеш, Доњи Душник, Запањска Топоница, Семче итд).

Обухват деце основним образовањем је стопостотни за сву децу.

Укупан број ученика на почетку 2019/2020 године био је 255 ученика.

Табела 6: Основно образовање*

Основне школе – матичне школе	1
Основне школе – подручна одељења	13
Ученици уписани у основне школе – матичне школе у ниже разреде (I – IV)	40
у више разреде (V – VIII)	68
Ученици уписани у основне школе – подручно одељење у ниже разреде (I – IV)	73
у више разреде (V – VIII)	74

*Подаци за 2019 – 2020. годину

Највећи број школа, нарочито подручних одељења, према опреми и комуналној опремљености на граници је минималног стандарда (лоше стање или непостојање физкултурне сале, мокрог чвора и слично). На територији Општине Гаџин Хан не постоји специјална школа за децу ометену у развоју, као ни дневни боравак за хедикепирану децу.

Према тренутном броју ученика у осмом разреду свих основних школа на територији општине, број будућих средњошколаца ће бити мањи од тренутног, такође се примећује смањење у будућим генерацијама.

Због непостојања средње школе у Гаџином Хану, целокупна популација младих уписује средњу школу ван локалне средине.

Спортско-рекреативни садржај који је доступан у оквиру школа на територији Општине Гаџин Хан:

- Бетонирана игралишта за мали фудбал и рукомет: Топоница, Гркиња, Марина Кутина, Доњи Душник, Доње Драговље, Горње Драговље и Велики Крчимир.
- Бетонирани терени за баскет и одбојку: Гаџин Хан, Семче и Доњи Душник који има два таква игралишта.
- Травнати терени за мали фудбал: Горњи Барбеш, Доњи Барбеш, Личје и Равна Дубарава.
- Терени за велики фудбал: Топоница, Горњи Барбеш, Гркиња, Гаџин Хан, Тасковићи, Марина Кутина, Доњи Душник и Личје (Барије).
- Спортско-школска хала и сала: ОШ „Витко и Света“ Гаџин Хан има малу спортску салу и велику спортско-школску халу са око 700 седећих места.
- Опремљен стонотениски дом са 3 професионална стола за стони тенис у Доњем Душнику.

3.2.3. Запошљавање

Општина Гаџин Хан се сусреће са високом стопом незапослености, миграцијом у веће градске центре и ниском стопом наталитета. Животни стандард становника општине није на завидном нивоу.

Просечна зарада без пореза и доприноса за 2017.годину износи 28.242,00 РСД, док је у 2018. години нешто виша, 36.959,00 РСД.

Табела 7. Запосленост и зараде

Запосленост и зараде	2018	2019
Регистровани запослени*	1.436	1.411
Регистровани запослени* у односу на број становника (%) ¹	20,2	20,2
Просечне зараде без пореза и доприноса (РСД)¹	28.242,00	36.959,00
Регистровани незапослени	1.158	880
Регистровани незапослени на 1 000 становника ²	163	126

* Од 2015. укључени су и регистровани индивидуални пољопривредници

Извор: Статистика запослености и зарада, РЗС, Национална служба за запошљавање

На основу ових показатеља види се да, иако просечна бруто зарада показује номинални раст, када се упореди са Републичким просеком показује велике осцилације. Велики пад је био 2004. године када је са 62,51 % она пала на свега 52,86 % као последица транзиције и приватизације појединих друштвених предузећа која је довела како до отпуштања радне снаге, а тиме и до смањења укупних зарада.

Постепени пораст бруто зараде пре свега се односи на приватни сектор, односно сектор МСПП који запошљава највећи број становника Општине Гаџин Хан.

Табела 8: Број незапослених лица према степену стручне спреме

Број незапослених лица			
Степен стручне спреме	I	Укупно	311
		Жене	131
	II	Укупно	20
		Жене	10
	III	Укупно	302
		Жене	115
	IV	Укупно	205
		Жене	106
	V	Укупно	6
		Жене	1
	VI-1	Укупно	8
		Жене	6
	VI-2	Укупно	8
		Жене	6
	VII-1	Укупно	20
		Жене	11
	VII-2	Укупно	0
		Жене	0
	VIII	Укупно	0
		Жене	0
	УКУПНО	Укупно	880
		Жене	386

Извор: Месечни билтен НСЗ, август 2019. године

Табела 9: Број незапослених лица по годинама старости

Број незапослених лица			
Године старости	15 - 19 година	Укупно	32
		Жене	14
	20 - 24 године	Укупно	79
		Жене	41
	25 - 29 година	Укупно	69
		Жене	33
	30 - 34 године	Укупно	73
		Жене	42
	35 - 39 година	Укупно	73
		Жене	32
	40 - 44 године	Укупно	71
		Жене	40
	45 - 49 година	Укупно	110
		Жене	50
	50 - 54 године	Укупно	145
		Жене	68
	55 - 59 година	Укупно	123
		Жене	49
	60 - 64 године	Укупно	105
		Жене	17
	65 i više godina	Укупно	0
		Жене	0
	Укупно		880

Извор: Месечни билтен НСЗ, август 2019. године

Према евиденцији Националне службе за запошљавање из августа 2019. године, у општини је укупно 880 незапослених лица од чега је 386 жена. По школској спреми примећује се јако низак степен на евиденцији са вишом школском стручном спремом - 16 лица и високом школском стручном спремом - 20 лица.

У циљу побољшања опште слике незапослености, Општина Гаџин Хан је у 2019. години у сарадњи са Националном службом за запошљавање спровела Програм подршке samozapošljavanju.

Програм подршке samozapošljavanju је подразумевао доделу субвенција за samozapošljavanje незапосленим лицима са евиденције Националне службе за запошљавање - Филијала Ниш - испостава Гаџин Хан, који имају завршену обуку за развој предузетништва. Укупан буџет за ове субвенције је 6.000.000,00 динара, док је Општина Гаџин Хан за ову намену издвојила 3.000.000,00 динара. Субвенција за samozapošljavanje додељује се у једнократном износу од 200.000,00 динара, односно 220.000,00 динара у случају samozapošljavanja вишкова запослених или 240.000,00 динара за незапослене особе са инвалидитетом, ради оснивања радње, задруге или другог облика предузетништва, као и оснивања привредног друштва, уколико оснивач заснива у њему радни однос. **Након завршетка конкурса одобрено је отварање 8 нових предузетничких радњи.**

3.2.4. Инфраструктура

Степен изграђености и стање путне мреже на територији општине је задовољавајуће. Гаџин Хан је повезан путем 225 са Ауто путем – 20 км. Преко територије општине пролазе три државна путна правца, која су у добром стању, и то:

- Два путна правца II А реда:
 1. 224 Нишка Бања - Гаџин Хан - Боњинце
 2. 225 Гаџин Хан - Брестовац - Бојник - Лебане
- Један путни правац II Б реда:
 - 437 Горње Драговље - Лесковац

У перспективи развоја Општине Гаџин Хан као важан чинилац потребно је унапредити и даље развијати постојећу саобраћајну инфраструктуру. Потребно је обновити постојеће и саградити нове путне објекте (бензинске пумпе, ауто сервисе, путну сигнализацију, паркиралишта и мотеле).

Последњих година захваљујући Министарству инфраструктуре и предузећу Путеви Србије, извршена је обнова и санација дела путне инфраструктуре на регионалним путним правцима.

Током 2019. године изграђен је пут до насеља Калетинац, у дужини од 3,5 км у вредности од 35.000.000,00 дин, коју је финансирао ЈП „Путеви Србије“.

Поред тога, ЈП „Путеви Србије“ је у 2019. години финансирао санирање два клизишта на подручју насеља Личје. Тренутно су у изградњи асфалтни путеви у насељима Тасковићи, Гркиња и Топоница.

3.2.5. Заштита животне средине

Заштита животне средине је неопходан елемент одрживог развоја друштвене заједнице. Интегрално управљање отпадом подразумева комплементарну употребу различитих поступака у циљу безбедног и ефективног руковања комуналним отпадом од момента сакупљања, транспорта, издвајања корисних компоненти, до рециклаже и коначног одлагања.

Општинска управа Општине Гаџин Хан уређује и обезбеђује услове за обављање и развој комуналних делатности и уређује начин организовања послова у вршењу комуналних делатности на територији Општине Гаџин Хан, на тај начин што је Скупштина општине Гаџин Хан оснивач ЈП „Дирекције за изградњу и комуналну делатност“ Гаџин Хан, коме су ови послови поверени. Преко својих органа и инспекцијских служби врши контролу и надзор над спровођењем Закона и прописа у области поступања са отпадом, врши увид и контролу рада и обавља и друге послове ради стварања услова за задовољавање потреба становништва општине у области комуналних услуга пре свега организовано сакупљање, одвожење и депоновање отпада, тамо где је оно организовано. ЈП „Дирекција за изградњу и комуналну делатност“ Гаџин Хан је регистровано за обављање следећих делатности:

- водоснабдевање,
- погребне услуге,
- пијачарске услуге,
- одржавање путева,
- одвоз индустријског отпада и кућног смећа,
- одвођење отпадних вода (атмосферске и комуналне),
- одржавање зеленила

Општина Гаџин Хан је у 2012. год. израдила и свој Локални план управљања отпадом на територији Општине Гаџин Хан 2012-2020, којим се ближе регулишу питања из ове области.

Организовано сакупљање и одвожење смећа обавља се у насељу Гаџин Хани и у још 24 села, у општини од укупно 34 насеља, што представља око 95% популације општине. Организовани одвоз смећа одвози се камионом ЈП „Дирекције за изградњу и комуналну делатност“ Гаџин Хан. Смеће се из индивидуалних и колективних објеката становања одвози једном недељно. Из приватних радњи и предузећа смеће се односи једном недељно, а ако је потребно, по позиву, и чешће.

Остала насеља, у којима се не врши организовани одвоз смећа су препуштена сама себи. Отпад се баца скоро свуда, по јарковима, потоцима, поред путева, или на сеоска «СМЕТЛИШТА» која су обично у врло ружном стању.

Процењена просечна годишња количина отпада је 1.200 тона, односно 3,3 тоне дневно са запреминском тежином од 0,285 т/м³, а процена састава отпада дата је у следећој табели:

Табела 10: Врста отпада

врста отпада	учешће %
Папир	14%
Стакло	3%
Пластика	18%
Гума	7%

Текстил	4%
Метал	1%
Органски	23%
Грађевински	16%
Сајавних површина	11%
Остало	3%

На територији Општине Гаџин Хан не постоји локална депонија. Сав отпад који се сакупи пражњењем контејнера специјалним возилом - аутосмећаром се директно одвози на депонују у Нишу.

Одређена је локација за одлагање грађевинског отпада и отпада од рушења објеката на територији Општине Гаџин Хан. Локација се налази на излазу из Гаџиног Хана према Мариној Кутини са леве стране државног пута П 224 у близини корита Кутинске реке. На депонији се одлаже искључиво грађевински отпад који се углавном користи за затрпавања.

Према Националној стратегији управљања отпадом, коју је Влада Републике Србије усвојила 2003. године, за целу територију државе Србије је предвиђено 29 регионалних депонија за 160 општина. Предвиђено је да на регионалној депонији број 24, поред града Ниша одлажу и отпад општине: Гаџин Хан, Сврљиг, Алексинац, Меровина и Дољевац. С тим у вези, потписан је Споразум о формирању Нишког региона за управљање отпадом и заједничком управљању чврстим комуналним отпадом у складу са Националном стратегијом за управљање отпадом у циљу приближавања Европској унији. Поред регионалних депонија предвиђене су и: мреже трансфер станица, мреже рециклажних центара, мреже центара за компостирање и мрежа инсинератора за комунални отпад.

Према Националној стратегији управљања отпадом, предвиђено је укупно 17 рециклажних центара за 160 општина у Србији. Општина Гаџин Хан је предвиђена у склопу РЕЦ 15 где ће поред града Ниша бити још и општине: Сврљиг, Алексинац, Меровина, Дољевац, Прокупље, Житорађа, Куршумлија и Блаци. Рециклажни центри ће се градити и на локацијама изван урбаних подручја. Организација сакупљачких станица са рециклажним центрима је једноставна, а капацитет контејнера ће одређивати фреквенција коришћења ових локација.

Интенција је да ће регионалне организације за управљање отпадом успоставити шеме за раздвајање на месту настајања и раздвојено сакупљање рециклабилних компоненти.

Општина посебну пажњу поклања канализацији и пречишћавању отпадних вода. Систем за организован одвод отпадних вода или канализациону мрежу у Општини Гаџин Хан имају једино насеља Гаџин Хан и Топоница.

Започета је изградња колектора за насеља Д. Душник, Гаџин Хан, М. Кутина, Гркиња и Тасковић, који се финансира средствима НИП-а. Што се осталих насеља тиче стање је прилично шаролико, од септичких јама преко индивидуалних или групних канализација, које се углавном завршавају у потоцима и рекама.

3.2.6. Економски развој

Према подацима Аналитичког сервиса РСЈП за 2018. годину, на подручју Општине Гацин Хан регистровано је 87 приватних предузећа и 344 радње.

Од привредних грана најчешће се појављује пољопривреда и с њом повезане производне и услужне делатности.

Међутим, стање туристичке привреде општине је на јако ниском нивоу: смештајни капацитети су лимитирани, а туристичка понуда се своди на пар ресторана са домаћом или интернационалном кухињом. Туристичка инфраструктура (путокази, бициклистичке стазе, туристичке локације и објекти) су на релативно ниском нивоу.

Приватни сектор карактерише висок проценат предузетника и микро предузећа, док је број средњих и великих предузећа вишеструко мањи. Међутим, у општини постоји пар предузећа које послују са успехом:

1. Д.О.О. „РЕСОР“ Г. Хан - Предузеће се бави надоградњом и ремонтом комуналних возила, које тренутно запошљава 52 радника.
2. Д.О.О. „ЕЛИД“ Д. Душник - Индустрија електо опреме, прекидача, утикача и друго, приватизована је и обавља исту делатност као и пре приватизације и тренутно запошљава 55 радника.

Сектор малих и средњих предузећа и предузетника (МСПП) карактерише ниска продуктивности и лоша технолошка опремљеност, што знатно утиче на смањену конкурентност на локалном и регионалном тржишту. Услед глобалне економске кризе МСПП сектор има проблема са ликвидношћу. Приступ финансијском тржишту и висина каматних стопа код комерцијалних банака се такође препознаје као један од главних проблема МСПП сектора у Гацином Хану. Са друге стране предузећа и предузетници немају капацитета за аплицирање код државних и пара-државних органа (привредне коморе, регионалне развојне агенција и сл.) за добијање расположиве финансијске и нефинансијске помоћи.

Људски ресурси се процењују као довољно квалитетни у односу на потребе МСПП сектора у општини. Међутим, доступност високо-квалификоване радне снаге је на јако ниском нивоу. Постоји општи тренд негативне миграције младих образованих кадрова из општине.

Сарадња између приватног и јавног сектора је недовљно развијена, а у оквиру органа општинске управе не постоји стални сервис који се бави питањима развоја приватног сектора, а решавање проблема се своди на ad hoc иницијативе које се често не спроведу до краја.

3.2.7. Социјална заштита

Главни носилац и реализатор активности из делокруга социјалне заштите на територији Општине Гацин Хан је Центар за социјални рад.

Услуге које се пружају у Центру односе се на информисање, саветодавни рад, посредовање и заступање корисника, као и процену потреба корисника и планирање даљих активности, све поменуто у сарадњи са корисником увек када је то могуће. Постоји потреба за услугама психосоцијалне подршке од стране клиничког тарапеута када су у питању интезивније психичке тегобе и поремећаји у понашању, као и неког вида социјалног становања којим би се обезбеђивало привремено и трајно збрињавање припадника рањивих група.

Центар се посебно бави децом и младима, и има пет стручних радника и то: два социјална радника, 1 правник, једног психолога и једног педагога.

Према евиденцији Центра за социјални рад, број корисника социјалне заштите за 2018/2019 годину је 1.648 корисника, од тога 852 жена.

Укупан број угрожених младих и деце у Општини Гаџин Хан у 2018/2019. години је 198, од чега је број деце неадекватног старања 3 и 4 детета са посебним потребама.

(Извор: Извештај ЦЗР Гаџин Хан за 2018/2019. год.)

3.2.8. Здравствена заштита

Основни видови здравствене заштите обављају се у Дому здравља у Гаџином Хану и 7 амбуланти. Дом здравља је, првенствено, организација примарне здравствене заштите, али такође је и установа превентивне здравствене заштите, која својом организационом структуром и људским ресурсима игра битну улогу у подизању квалитета живота, посебно осетљивих група грађана, препознавању симптома насиља у породици, сузбијању болести зависности, процени психо-физичких способности, контроли и подстицају рађања итд.

Рад Дома здравља одређен је Законом о здравственој заштити, Законом о здравственом осигурању и другим актима.

Број корисника здравственог осигурања, по основу осигурања 8300 од тога жена - 4268, мушкараца - 4032.

3.2.9. Цивилни (НВО) сектор

У погледу развијености организација цивилног друштва у општини је изражено одсуство организација, поготово оних које за циљ имају унапређење и развој микро, малих и средњих предузећа. Осим Удружења пословних жена „ЗА“ и Удружења привредника „Заплање“, нема других регистрованих удружења у област привреде која делују на територији општине.

Тренутно су активна следећа удружења:

- Удружење НУЗ (народни уметници Заплања);
- Спортски савез Општине Гаџин Хан;
- Црвени крст Општине Гаџин Хан;
- Да Заплање остане чисто;
- Удружење пословних жена „ЗА“;
- Удружење привредника „Заплање“ Гаџин Хан;
- Ловачко удружење „Заплање“;
- КУД „Иван Цветковић“ Гркиња;
- РОМ Станиша Денић;
- Савез пензионера;
- СУБНОР Гаџин Хан;
- КУД „Бранко Миљковић“;
- Општинска организација Резервних војних старешина;
- Удружење потомака ратника Гаџин Хан;
- Кинолошко друштво „Заплање“;
- Удружење ратних инвалида.

3.2.10. Култура

Народна библиотека „Бранко Миљковић“ је најзначајнији објекат културе у општини. Настала је 30.05.2006. године спајањем Општинске библиотеке „Бранко Миљковић“ и Дома културе „Бранко Миљковић“ Гаџин Хан.

Гаџин Хан је последњих неколико деценија изашао из анонимности и скренуо пажњу српске јавности на себе својим програмима из културе од републичког значаја, као што су:

- **Миљковићеве поетске свечаности установљене 1993. године;**
- **Југословенска колонија ликовних аматера “17 воденица” установљена 1977.године;**
- **„Заплањски дани“ у Доњем Душнику;**
- **„Јужноморавски дани црног лука“ у Заплањској Топоници.**

Ове манифестације се одржавају сваке године у организацији Народне библиотеке „Бранко Миљковић“ подржане од Скупштине Општине Гаџин Хан, а под покровитељством Министарства за културу Републике Србије.

Сваке године библиотека учлани око 300 корисника. Од овог броја највише је деце узраста од 5 до 18 година. (око 70%).

Библиотека је у 2002. години заједно са Црвеним крстом из Гаџиног Хана реализовала пројекат Покретне библиотеке. Возилом Црвеног крста а књигама и радником библиотеке читаоцима удаљених села општине књиге су биле доступне на овај начин.

Библиотека је те године имала дупло више чланова него иначе (близу 600).

3.3. SWOT анализа

SWOT матрица

ШАНСЕ	СЛАБОСТИ
- Близина већег градског центра Ниша као потенцијалног тржишта - Добра саобраћајна повезаност и близина КОРИДОРА X - Спремност општине да помогне МСПП сектору - Постојање туристичких потенцијала - Постојање услова за развој ловног туризма - Постојање квалитетног земљишта за развој пољопривреде - Традиција у воћарству и сточарству - Постојање људских капацитета - Постојање Стратегије за развој туризма - Природни ресурси (шуме, вода, земља) - Велика прилагодљивост пољопривредних произвођача - Могућност веће производње	- Одлив становништва - Недостатак младих стручних кадрова - Недостатак предузетничке културе и предузетничког духа - Недовољни прерађивачке капацитети - Недовољно развијена инфраструктура: путеви, водовод, електро енергетска мрежа, гасификација, телекомуникације - Непостојање квалитетне и ажурне базе података МСПП - Недовољна експлоатација природних потенцијала - Нерешена катастарска и земљовласничка питања - Недостатак информација о могућностима пословања - непостојање промотивних и маркетиншких активности - непостојање општинских фондова за развој и инвестиције - недостатак систематског приступа у развијању односа са инвеститорима
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ

- Постојање великих површина слободног грађевинског земљишта за изградњу различитих објеката за потребе сектора МСПП - Искоришћење близине КОРИДОРА X - Близина границе – Македонија, Бугарска - Повољна цена некретнина - Фондови ЕУ - Домаћи фондови (Министарство привреде, Фонд за развој) - Програми подршке развоју МСП – Владе Републике Србије - Изградња индустријских зона	- Недостатак подстицајне развојне политике и недостатак средстава за њихову реализацију - Недостатак законске регулативе на националном нивоу - Непостојање конзистентне политике националног нивоа у подршци развоја пољопривреде и прерађивачке производње - Конкуренција других региона са сличним потенцијалима - Релативно честе промене законске регулативе
---	---

3.4. Представљање остварених резултата спровођења ДЈП који су били на снази

Најзначајнији резултати који су у претходном периоду постигнути у овој области су:

Изградња „Start-up” центра

Општина Гаџин Хан је у партнерству са организацијом Проактив развила пројекат „Никада није касно за почетак“ како би унапредила могућности за запошљавање дугорочно незапослених особа, првенствено младих, путем успостављања услужног „Start-up” центра.

Пројекат „Никада није касно за почетак“ пружа прилику незапосленим лицима са територије Општине Гаџин Хан да учешћем у програму „Start-up” центра и коришћењем његових ресурса стекну потребно знање да покрену сопствени посао, развијају своје идеје и предузетнички дух, а најбољим учесницима програма и повезивање са потенцијалним инвеститорима у циљу проналажења средстава за покретање сопственог посла.

У оквиру пројекта успостављен је „Start-up” центар као нова услуге локалне администрације каква није постојала на територији Општине Гаџин Хан.

„Start-up” центар функционише као јединствени радни простор у коме ће почетници у пословању моћи да начине своје прве кораке у развијању сопственог бизниса. За потребе „Start-up” центра осмишљен је специјалан програм за оснаживање почетника у пословању, креиран наменски у складу са потребама и карактеристикама локалне заједнице.

Програм „Start-up” центра се спроводи у малим групама до 25 особа кроз 12 једнодневних модула који ће се реализовати у просторијама „Start-up” центра у Гаџином Хану. Током обуке незапослени са перспективним пословним идејама ће бити у прилици да стекну вештине и компетенције потребне за развој бизнис планова и покретање сопственог посла. Сви полазници обука добијају сав потребан материјал за рад и савладавање програма „Start-up” центра.

Полазницима су такође на располагању и сви технички ресурси „Start-up” центра, као и менторска подршка његовог тима, како би успешно могли да развију бизнис планове за своје перспективне предузетничке идеје.

Програми за samozapoшљавање

Општина Гаџин Хан је у 2019. години спровела Програм подршке samozapoшљавању, у сарадњи са Националном службом за запошљавање.

Програм подршке samozapoшљавању је подразумевао доделу субвенција за samozapoшљавање незапосленим лицима са евиденције Националне службе за запошљавање - Филијала Ниш - испостава Гаџин Хан, који имају завршену обуку за развој предузетништва. Укупан буџет за ове субвенције је 6.000.000,00 динара, док је Општина Гаџин Хан за ову намену издвојила 3.000.000,00 динара.

Субвенција за samozapoшљавање додељује се у једнократном износу од 200.000,00 динара, односно 220.000,00 динара у случају samozapoшљавања вишкова запослених или 240.000,00 динара за незапослене особе са инвалидитетом, ради оснивања радње, задруге или другог облика предузетништва, као и оснивања привредног друштва, уколико оснивач заснива у њему радни однос. Након завршетка конкурса одобрено је отварање 8 нових предузетничких радњи.

Изградња индустријске зоне „ЈУГ“ и индустријске зоне „Север“

У циљу привлачења нових инвестиција, које би поспешиле развој привреде, општинско веће Општине Гаџин Хан на 16. (шеснаестој) седници одржаној дана 12.08.2019. године донело је одлуку о прибављању непокретности земљишта у корист јавне својине, путем непосредне погодбе ради реализације индустријске зоне – радне зоне „Север“ Гаџин Хан, радне зоне „Југ“ Гаџин Хан и радне зоне „Топоница“ Топоница. У току 2019. године је вршен откуп земљишта за индустријску зону. Намењено је 5.000.000,00 динара за откуп земљишта. До краја 2021. године се планира и инфраструктурно уређење радне зоне „Север“ Гаџин Хан.

Развој индустријских зона представља један од приоритета Општине Гаџин Хан, којим ће се локална самоуправа у наредном периоду интензивно бавити, и то како откупом парцела од приватних власника, тако и израдом пројектне документације и инфраструктурним опремањем зоне.

3.5. Приказ важећих ДЈП и прописа од значаја за област, са образложењем њиховог значаја за Стратегију развоја МСПП

Основ израде Стратегије развоја МСПП развоја малих и средњих предузећа и предузетништва у Општини Гаџин Хан за период 2020-2025. године јесте Национална стратегија за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године и приказ стања на основу расположивих истраживања и релевантних података за Општину Гаџин Хан. Стратешки оквир пројекта узима у обзир постојеће пројекте изградње капацитета на локалном нивоу, па је Стратегија развоја МСПП базирана на постојећим стратешким документима у општини (Стратегија одрживог развоја, Стратегија развоја туризма, Стратегија за развој пољопривреде, Стратегија развоја МСПП).

У процесу израде Стратегије ослањали смо се на следеће националне и локалне стратешке документе:

Стратегија развоја индустрије РС 2011-2020, Стратегија индустријске политике РС 2021-2030, Стратегија развоја туризма РС 2016-2025, Стратегија за подршку малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности 2015-2020, Национална стратегија запошљавања 2011-2020.

У претходном периоду спроведене су или започете значајне законодавне и административне реформе у Републици Србији, које треба да обезбеде повољније услове за функционисање тржишне економије, укључујући и развој предузетништва. Међутим, то није довело до задовољавајућих резултата и потребно је у наредном периоду интензивирати рад на унапређењу услова пословања. Истовремено, поред измене регулаторног оквира, у циљу обезбеђења правне сигурности у пословању МСПП неопходно је значајно унапредити и рад судова.

Стратегија представља део стратешког оквира за развој конкурентности привреде Републике Србије и комплементарна је са раније усвојеним документима у овој области, пре свега са Стратегијом развоја индустрије Републике Србије од 2011. до 2020. године („Службени гласник РС”, број 55/11).

Предмет ове Стратегије развоја МСПП односи се на унапређење услова за развој и конкурентност микро, малих и средњих привредних друштава и предузетника (у даљем тексту: МСПП).

Стратегија развоја МСПП у националном стратешком оквиру, замењује Стратегију развоја МСПП развоја конкурентних и иновативних малих и средњих предузећа за период од 2008. до 2013. године, претходни стратешки документ, чији је временски период истекао. Стратегијом се наставља политика пуног уважавања и примене свих докумената који утврђују политику Европске уније (у даљем тексту: ЕУ) у области предузетништва и конкурентности, пре свега Стратегије развоја МСПП Европа 2020 и Акта о малим предузећима.

3.6. Представљање уочених проблема по приоритетним областима

3.6.1. ОБЛАСТ 1: Пословно окружење за развој привреде и МСПП сектора

Предузетници и мала предузећа у области пољопривреде, туризма и прерађивачке делатности чине окосницу развоја приватног сектора у Општини Гаџин Хан.

Међутим, развој предузетништва и приватног сектора је оптерећен нестимулативним пословним окружењем које карактеришу проблеми са ликвидношћу предузетника и малих и средњих предузећа, малим инвестиционим потенцијалима, парафискалним наметима, сивом економијом и недостатком квалификоване радне снаге.

Недостатак сарадње између приватног и јавног сектора се такође препознаје као један од кључних проблема овог сектора.

Предности Општине Гаџин Хан за развој МСП су: спремност општине да помогне развој МСПП кроз бесплатно градско-грађевинско земљиште и одређивање локација за развој МСПП, еколошки здрава средина, близина Коридора 10 и добра саобраћајна повезаност.

Највећи потенцијал за економски развој општине су постојећа мала и средња предузећа, која имају стабилну производњу, и која могу да уз додатни подстицај повећају обим производње и отворе нова радна места.

Неки од проблема са којима се суочавају општина и приватни предузетници су: пропаст носиоца развоја Нишавског округа, велики број незапослених, неискоришћеност постојећих производних погона, лоша приватизација, неповезаност МСПП са великим системима, нема довољно информација о кредитима и донацијама, одлив квалификоване радне снаге, недостатак предузетничких идеја, и остало.

Поред наведених предности општине и проблема са којима се суочавају општина и приватни предузетници, претње будућем развоју предузетништва и МСПП на територији Општине Гаџин Хан су: ниска конкурентност предузећа и производа из Гаџиног Хана, неучествовање Републичких институција у формирању позитивне пословне климе за развој МСП.

Унапређење пословног окружења за развој привреде и МСПП сектора биће један од приоритета Стратегије за развој МСПП. Основни циљ стратегије није само привлачење инвестиција које отварају нова радна места, него и пружање помоћи и сарадња са постојећим фирмама и пораст броја нових предузетника.

3.6.2. ОБЛАСТ 2: Пољопривреда

Привредне активности у руралним подручјима општине су традиционално везане искључиво за пољопривреду, захваљујући традицији и климатским условима. Предности Општине Гаџин Хан у области пољопривреде су: квалитетно земљиште, добри климатски услови, низак ниво загађености, разноликост земљишта и велики број регистрованих пољопривредних газдинстава.

Неки од проблема са којима се суочавају пољопривредни произвођачи у општини су: лоша инфраструктура, уситњеност поседа, застарела пољопривредна механизација, недовољно едукованог пољопривредног становништва, отежан пласман робе на домаће и страно тржиште, недостатак општинске стратегије, тј. непланска пољопривредна производња, недовољан број пољопривредних удружења, недостатак система за наводњавање, недовољна информисаност и споро прихватање међународних стандарда.

Поред наведених предности општине и проблема са којима се суочавају пољопривредни произвођачи, претње будућем развоју села и пољопривреде на територији општине су: лоша демографска ситуација на селу, миграција село-град, немогућност пласмана пољопривредних производа.

Међутим, у циљу даљег развоја пољопривреде потребно је радити на унапређењу конкурентности ове гране привреде, као и променити стратешки фокус са екстезивне на интензивну пољопривреду, као и на производњу здраве и органске хране.

Постоји велика тражња за здравом и органском храном, како на тржишту Србије тако и тржиштима суседних земаља, укључујући и тржишта земаља Европске уније. Општина располаже са завидним природним ресурсима и људским потенцијалима за развој здраве и органске хране (нарочито зачинског биља).

Развој модерног сектора примарне пољопривредне производње и прерађивачке индустрије биће један од приоритета Стратегије за развој МСПП, имајући у виду да је ово од великог значаја за побољшање животног стандарда становништва.

3.6.3. ОБЛАСТ 3: Туризам

У Општини Гаџин Хан главни видови туризма у развоју су: здравствени, рекреативни, ловни, културно-манifestациони, излетнички, омладински, дечији, спортски и сеоски туризам.

У претходном периоду општина није придавала значај туризму и није видела интерес за улагања у ову област. Докази за то су недовољно развијени туристички потенцијали, недостатак смештајних капацитета итд. Овај недостатак може се надокнадити хитним дефинисањем позиције и препознатљивости општине у туризму - израдом брендинг промотивне стратегије. Први корак до циља јесте позиционирање општине као пожељне и атрактивне туристичке дестинације.

Да би уопште размишљали о том циљу потребно је уредити главне туристичке дестинације – путну, комуналну и туристичку инфраструктуру.

У међувремену је потребно спровести перманентну едукацију и обуку запослених у туризму, угоститељству и услугама.

У сарадњи са републичким органима потребно је свести на минимални ниво присуство сиве економије у секторима услуга, угоститељства и трговине.

Веома је важно да се осмисле и имплементирају мере и поступци заштите и одржавања главних природних и културно-историјских ресурса, посебно на атрактивним дестинацијама.

Стога је у Општини Гаџин Хан нужно драматично побољшање конкурентности туристичке понуде, а у складу са жељеним позиционирањем на туристичком тржишту. Унапређење конкурентности понуде може се брже остварити на подручјима Запања где постоје базични производи и где је могуће да се брзо постигне сагласност јавног и приватног сектора о моделима развоја.

4. ОПШТИ, СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ И МЕРЕ ЗА ПОСТИЗАЊЕ ЦИЉЕВА

4.1. СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 1: СТВАРАЊЕ ПОВОЉНОГ ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА ЗА РАЗВОЈ ПРИВРЕДЕ И МСПП СЕКТОРА У ОПШТИНИ ГАЦИН ХАН

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1.1. Унапређење административних капацитета општине за подршку МСПП сектору

МЕРЕ ЗА ПОСТИЗАЊЕ СПЦ 1.1.

У циљу развоја привреде у Општини Гаџин Хан потребно је унапредити институционалне механизме који би на систематичан начин приступали свим захтевима овог сектора. Потребно је основати нове и унапредити постојеће институције, радити на промоцији општине као дестинације са повољним пословним окружењем и координирати рад свих осталих општинских служби и приватног сектора.

- **Оснивање Канцеларије за локални економски развој и изградња капацитета запослених** - Као део општинске администрације, канцеларија за ЛЕР требала би да ради на: анализи положаја МСП у општини, предлогу мера за подстицање даљег развоја сектора МСПП, координацији програма финансијске подршке сектору МСПП, саветодавним и пословима едукације, привлачењу инвестиција, маркетингу и промоцији општине, припреми наступа на сајмовима и другим привредним манифестацијама у земљи и окружењу, припреми и спровођењу пројеката за ЛЕР и слично;
- **Формирање Пословног савета општине Гаџин Хан** - који би имао подједнак број чланова из редова приватног и јавног сектора, а којим би председавао представник приватног сектора. Пословни савет би служио као саветодавно тело за развој приватног сектора при канцеларији председника општине и био би задужен за праћење реализације овог стратешког оквира.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1.2. Јачање сарадње између јавног и приватног сектора**МЕРЕ ЗА ПОСТИЗАЊЕ СПЦ 1.2.**

- **Ефикасност и транспарентност рада органа локалне самоуправе** - ревизија постојећих одлука и прописа, консултовање интересних група и израда плана ревизије одређеног броја одлука и прописа који утичу на локални економски развој, како би се створили услови који доприносе позитивној пословној клими;
- **Повезивање предузетника са законодавном влашћу** - кроз обезбеђење равноправног учешћа предузетника, предузетница и представника јавног сектора у новоформираном Пословном савету;
- **Формирање базе података свих привредних субјеката на територији општине.**

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1.3. Јачање капацитета приватног сектора**МЕРЕ ЗА ПОСТИЗАЊЕ СПЦ 1.3.**

- **Јачање капацитета „START UP“ центра** - пружање стручне помоћи у подизању капацитета предузетника и предузећа - (обуке људских ресурса на тему правне регулатива за оснивање предузећа, израде бизнис планова, подршка у изради пројеката, обавештавање о доступним конкурсима и повољним кредитним линијама, помоћ у стандардизацији производа и услуга и добијању сертификата и сл.);
- **Повезивање предузетника и привредника са институцијама за пружање финансијских и нефинансијских услуга** - Привредна комора Србије, Регионална развојна агенција ЈУГ, Фонд за развој, Министарство привреде и друга ресорна министарства итд;
- **Укидање парафискалних намета (фирмарине и остале локалне таксе) и увођење локалних пореских кредита** за унапређење конкурентности, иновација и раста броја запослених;
- **Организовање локалних сајмова и манифестација;**
- **Припрема модела за финансијску подршку МСПП сектору;**
- **Програми подстицаја за samozapoшљавање**

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1.4. Унапређење инфраструктуре неопходне за бржи развој приватног сектора**МЕРЕ ЗА ПОСТИЗАЊЕ СПЦ 1.4.**

Квалитетна инфраструктура је неопходна за бржи развој приватног сектора. У општини су започете активности на изградњи индустријске зоне “ЈУГ” и индустријске зоне “СЕВЕР”, али њена инфраструктурна и комунална опремљеност још увек није завршена. Поред индустријске зоне, квалитет инфраструктуре на другим локацијама на којима се одвијају привредне делатности, такође није на задовољавајућем нивоу.

- **Изградња индустријске зоне** - ово је један од адекватних модела за развој модерног предузетништва и МСП и активније учешће општине у подстицању привредног развоја. Овакав модел би значајно да ће на издвојеној локацији општина обезбедити сву неопходну

инфраструктуру и уз минималну надокнаду, или чак и без надокнаде у првим годинама, омогућити предузећима да обављају производне активности у оквиру зоне;

- **Промоција индустријске зоне;**
- **Унапређење путне, комуналне (водовод и канализација) и телекомуникационе (телефон и интернет) инфраструктуре** до привредних објеката у свим насељима Општине Гаџин Хан;
- **Формирање базе података објеката за „brownfield“ инвестиције**

4.2. СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 2: РАЗВОЈ ТУРИЗМА

Стање туристичке инфраструктуре у општини Гаџин Хан је на ниском нивоу. Смештајни капацитети су такође ограничени. Са друге стране, општина обилује туристичким потенцијалима, нарочито потенцијалима за лов и риболов, као и за рурални и сеоски туризам.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2.1. Креирање институционалних механизма за развој туризма

МЕРЕ ЗА ПОСТИЗАЊЕ СПЦ 2.1.

У циљу развоја туризма у Општини Гаџин Хан потребно је унапредити институционалне механизме који би на систематичан начин приступали свим захтевима овог сектора. Потребно је основати нове и унапредити постојеће институције, радити на промоцији општине као туристичке дестинације и координирати рад свих осталих општинских служби и приватног сектора.

- **Јачање капацитета Туристичке организације Гаџин Хан** и њено боље повезивање са туристичким објектима, дестинацијама у циљу бољег промовисање туристичке понуде у општини;
- **Унапређење општинског туристичког маркетинга**, укључујући и израду туристичког интернет портала општине;
- **Интегрисање туризма са другим секторима.**

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2.2. Развој туристичке инфраструктуре и нових туристичких производа

МЕРЕ ЗА ПОСТИЗАЊЕ СПЦ 2.1.

- **Развој нових туристичких дестинација и производа** (израда знакова и путоказа, уређење градских паркова, израда клупа и фонтана);
- **Стимулисање становништва да унапреде свој животно простор** (такмичења за најбоље уређено двориште и њихова промоција);
- **Стимулација приватног сектора да улаже у туризам** (стимулација развоја тематских авантуристичких паркова, унапређење ловног и риболовног туризма, стављање сеоских домаћинстава у туристичку функцију)
- **Промоција историјски значајних локалитета** (кућа Драгутина Матића)

- **Унапређење квалитета пословања у туризму**
- **Израда маркетиншке стратегије за промоцију општине**
- **Унапређење квалитета туристичког смештаја** (категоризација смештаја, унапређење маркетинга приватних даваоца смештаја, обуке даваоцима смештаја за рад у туризму).

4.3. СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 3: РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3.1. Унапређење конкурентности пољопривредне производње

МЕРЕ ЗА ПОСТИЗАЊЕ СПЦ 3.1.

- **Јачати задругарство и удруживање међу пољопривредним произвођачима;**
- **Континуирано унапређивање знања локалних пољопривредних произвођача** - примена савремене технологије и механизације, као и увођење ЕУ стандарда у пољопривредној производњи (примена ИССО и НССР стандарда);
- **Континуирано повећавање средстава за пољопривреду Општине Гаџин Хан;**
- **Увођење стандарда и сертификата** у области пољопривредне производње;
- **Специјализација у производњи** – занемаривање „сваштарског“ карактера пољопривредне производње;
- **Промена структуре пољопривредне производње** - повећање продуктивности пољопривреде кроз узгајање нових сорти и култура, повећање значаја култура чија би производња могла да буде профитабилнија;
- **Уређење пољопривредног земљишта кроз поступак комасације;**
- **Унапређење квалитета пољопривредне механизације кроз формирање повољне кредитне линије за куповину неопходне опреме** - у оквиру Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде већ постоје програми који пружају кредитну и другу финансијску подршку пољопривредним газдинствима. Са таквим активностима треба наставити и увести нове могућности финансирања пољопривреде, које би биле у функцији специјализације, модернизације и подизања нивоа конкурентности пољопривредне производње;
- **Успостављање система наводњавања** - један од начина финансирања оваквих пројеката треба да буду средњорочни и дугорочни кредити Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде и комерцијалних банака, као и донаторска средства;
- **Развој прерађивачких капацитета** - прерађивачка индустрија мора да има много већи значај него што га сада има. Нарочито је уочљив недостатак капацитета за прераду воћа, иако територија Општине Гаџин Хан поседује изузетне услове за гајење појединих сорти воћа (вишња, шљива и јабука).

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3.2: Искоришћавање аграрних потенцијала за развој здраве и органске хране

МЕРЕ ЗА ПОСТИЗАЊЕ СПЦ 3.2.

Постоји велика тражња за здравом и органском храном, како на тржишту Србије, тако и тржиштима суседних земаља укључујући и тржишта земаља Европске уније. Општина располаже са завидним природним ресурсима и људским потенцијалима за развој здраве и органске хране.

- **Подићи свест пољопривредних произвођача о потенцијалима које нуди производња здраве и органске хране;**
- **Унапредити квалитет људских ресурса у домену производње здраве и органске хране** кроз семинаре, студијске посете, стручна предавања, повезивања са универзитетима и специјализованим образованим институцијама;
- **Радити на увођењу стандарда и сертификата** у области здраве и органске хране.
- **Подршка развоју прерађивачких капацитета у производњи здраве хране по стандардима ЕУ** (ISSO и HCCP)

5. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ПЛАН ЗА ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА МСПП

Примена новог Закона о планском систему и постојање Националне стратегија за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године осигурали су оквир за израду Стратегија развоја МСПП Општине Гаџин Хан за период 2020-2025.године.

Улога носилаца Стратегије развоја МСПП и других актера у оквиру њихових надлежности је да врше мониторинг и евалуацију спровођења стратешких одлука.

Циљ праћења и оцене успешности (мониторинга и евалуације) Стратегије развоја МСПП је да се систематично прикупљају подаци, прати и надгледа процес примене и процењује успех Стратегије развоја МСПП ради предлагања евентуалних измена у активностима на основу налаза и оцена.

Да би овај део имплементације био могућ, потребно је да Скупштина општине Гаџин Хан усвоји Стратегију развоја МСПП и да осигура механизме за његову успешну реализацију. Један од механизма је формирање скупштинског радног тела које ће се бавити питањима ММСПП сектора – Пословног савета.

Општинска Радна група ће бити одговорна за праћење и оцењивање успешности рада на примени локалног акционог плана акције – вршиће мониторинг и евалуацију. Тим за мониторинг и евалуацију чине представници – стручна лица из локалних институција и организација која се непосредно или посредно баве питањима економског развоја, као и представници корисничких група Стратегије развоја МСПП. Радна група ће својим Планом рада дефинисати начин организовања мониторинга и евалуације Стратегије развоја МСПП.

У складу са планом, биће реализована подела улога и одговорности међу различитим актерима у локалној заједници - партнерима у реализацији. Сваки актер ће у складу с принципом јавности и транспарентности рада водити одговарајућу евиденцију и документацију и припремати периодичне извештаје о раду. Извештаји ће бити полазна основа за праћење и оцењивање успешности рада.

Финансијска подршка за реализацију Стратегије развоја МСПП обезбедиће се из различитих извора: Делом из буџета локалне самоуправе а делом из донаторских буџета, кроз сталну комуникацију са организацијама које спроводе пројекте ради пружања подршке.

У дефинисању и изради пројеката којима би се постигла реализација овог плана очекује се посебна подршка од стране Министарства привреде.